YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
19 päivänä toukokuuta 1993 *

Asiassa C-320/91,

jonka Tribunal correctionnel de Liège (Belgia) on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa, jossa vastaajana on

Paul Corbeau,

asianomistajana: **Régie des postes,**

ennakkoratkaisun ETY:n perustamissopimuksen 86 ja 90 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti O. Due, jaostojen puheenjohtajat C. N. Kakouris, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Zuleeg ja J. L. Murray sekä tuomarit G. F. Mancini, R. Joliet, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, F. Grévisse, M. Díez de Velasco, P. J. G. Kapteyn ja D. A. O. Edward,

julkisasiamies: G. Tesauro,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

- Paul Corbeau, edustajanaan asianajaja Luc Misson, Liège,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

- Régie des postes, edustajanaan asianajaja Edouard Marissens, Bryssel,

- Espanjan kuningaskunnan hallitus, asiamiehinään yhteisön oikeutta ja toimielimiä koskevan kansallisen koordinoinnin pääjohtaja Alberto Navarro González ja yhteisöoikeudellisten asioiden osaston valtionasiamies Miguel Bravo-Ferrer Delgado,

- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään S. Cochrane, Treasury Solicitor's Department,

- Irlannin hallitus, asiamiehenään Chief State Solicitor Louis J. Dockery,

- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja Giuliano Marenco sekä oikeudellisen yksikön virkamiehet Berend Jan Drijber ja Francisco Enrique González Diaz,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan suulliset huomautukset, jotka sille ovat 2.12.1992 pidetyssä istunnossa esittäneet Paul Corbeau, Régie des postes, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään barrister V. Rose, Espanjan hallitus, Kreikan hallitus, asiamiehinään oikeudelliset neuvonantajat V. Kontolaimos ja P. Athanassoulis, Italian hallitus, asiamiehenään valtionasiamies I. M. Braguglia, Irlannin hallitus, asiamiehinään J. Cooke, SQ, ja barrister-at-law B. Lenihan, sekä komissio,

kuultuaan julkisasiamiehen 9.2.1993 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunal correctionnel de Liège on esittänyt 13.11.1991 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 11.12.1991, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla neljä ennakkoratkaisukysymystä, jotka koskevat ETY:n perustamissopimuksen 86 ja 90 artiklan tulkintaa, arvioidakseen, onko Belgian postimonopolia koskeva säännöstö näiden määräysten mukainen.

2 Kysymykset on esitetty kyseisessä tuomioistuimessa vireillä olevan rikosoikeudenkäynnin yhteydessä, jossa Paul Corbeauta syytetään siitä, että hän on rikkonut Belgian postimonopolia koskevaa lainsäädäntöä.

3 Belgiassa postipalveluista 26.12.1956 annetulla lailla (*Moniteur*, 30–31.12.1956, s. 8619) ja Régie des postesin (postilaitoksen) perustamisesta 6.7.1971 annetulla lailla (*Moniteur*, 14.8.1971, s. 9510) annetaan Régie des postesille, joka on julkisoikeudellinen oikeushenkilö, yksinoikeus kaikenlaisen kirjepostin keräämiseen, kuljetukseen ja jakeluun, ja säädetään rikosoikeudellisia seuraamuksia tämän yksinoikeuden kaikenlaisen loukkaamisen varalta.

4 Yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetuista pääasian asiakirjoista, esitetyistä kirjallisista huomautuksista sekä suullisessa käsittelyssä esitetystä ilmenee, että Paul Corbeau tarjoaa Liègen kaupungissa ja sitä ympäröivällä alueella palvelua, johon kuuluu postin nouto lähettäjän kotoa ja sen jakelu puoleen päivään mennessä seuraavana päivänä, mikäli vastaanottajat ovat kyseisellä alueella. Alueen ulkopuolella asuville vastaanottajille osoitetun postin Paul Corbeau noutaa lähettäjän kotoa ja lähettää sen postissa.

5 Régie des postes saattoi asian käsiteltäväksi Tribunal correctionnel de Liègessä, joka on päättänyt lykätä asian käsittelyä kyseisen Belgian säännöstön yhteisön oikeuden mukaisuutta koskevien epäilyjen vuoksi ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

a) Missä määrin postimonopolia koskevalla 26.12.1956 annetulla Belgian lailla perustetun kaltainen postimonopoli on, yhteisön oikeuden nykyisessä kehitysvaiheessa, Rooman sopimuksen normien (erityisesti 90, 85 ja 86 artiklan) mukainen ja voimassa olevan alalla sovellettavan johdetun oikeuden normien mukainen?

b) Missä määrin tällaista monopolia on mahdollisesti muutettava, jotta se olisi alaa koskevien jäsenvaltioille asetettujen velvoitteiden, erityisesti 90 artiklan 1 kohdan, ja alalla sovellettavien johdetun oikeuden normien mukainen?

c) Sovelletaanko yritykseen, jolla on lakisääteinen monopoli ja 26.12.1956 annetussa Belgian laissa kuvattuja vastaavat yksinoikeudet, Euroopan kilpailuoikeutta (erityisesti 7 ja 85–90 artiklaa) ETY:n perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdan nojalla?

d) Onko tällaisella yrityksellä Rooman sopimuksen 86 artiklassa tarkoitetulla tavalla määräävä asema yhteismarkkinoiden merkittävällä osalla, määräävän aseman ollessa seurausta joko lakisääteisestä monopolista tai käsiteltävänä olevan tapauksen erityispiirteistä?

6 Pääasiaa koskevia oikeussääntöjä ja tosiseikkoja, menettelyn kulkua sekä yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjä kirjallisia huomautuksia koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä vain, mikäli se on tarpeen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

7 Kun pääasian tosiseikat otetaan huomioon, on ennakkoratkaisukysymyksiä tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin pyrkii pääasiallisesti selvittämään, onko perustamissopimuksen 90 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle jäsenvaltion säännöstölle, jossa myönnetään Régie des postesin kaltaiselle toimijalle yksinoikeus kerätä, kuljettaa ja jakaa postia, ja estetään näin rikosoikeudellisten seuraamusten uhalla kyseiseen jäsenvaltioon sijoittautunutta taloudellista toimijaa tarjoamasta tiettyjä erityispalveluita kyseisillä markkinoilla.

8 Tällä tavoin uudelleen muotoiltuun kysymykseen vastattaessa on ensinnäkin otettava huomioon, että Régie des postesin kaltaista toimijaa, jolle on myönnetty postin keräämistä, kuljetusta ja jakelua koskeva yksinoikeus, on pidettävä yrityksenä, jolle kyseinen jäsenvaltio on myöntänyt perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja yksinoikeuksia.

9 Lisäksi on otettava huomioon, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yrityksellä, jolla on lakisääteinen monopoli yhteismarkkinoiden merkittävällä osalla, voidaan katsoa olevan perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettu määräävä markkina-asema (ks. asia C-179/90, Merci convenzionali porto de Genova SpA, tuomio 10.12.1991, Kok. 1991, s. I-5889, 14 kohta, ja asia C-18/88, RTT, tuomio 13.12.1991, Kok. 1991, s. I-5941, 17 kohta).

10 Perustamissopimuksen 86 artiklaa sovelletaan kuitenkin vain yritysten omasta aloitteestaan toteuttamiin kilpailunrajoituksiin eikä valtioiden toteuttamiin toimenpiteisiin (ks. edellä mainitun asiassa RTT annetun tuomion 20 kohta).

11 Yhteisöjen tuomioistuin on tässä suhteessa täsmentänyt, että vaikka se, että jäsenvaltio on luonut määräävän aseman myöntämällä yksinoikeuksia, ei sellaisenaan ole ristiriidassa perustamissopimuksen 86 artiklan kanssa, asetetaan perustamissopimuksessa kuitenkin velvoite olla toteuttamatta tai

pitämättä voimassa sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat estää tällaisen määräyksen tehokkaan vaikutuksen (ks. asia C-260/89, ERT, tuomio 18.6.1991, Kok. 1991, s. I-2925, 35 kohta).

12 Perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdassa määrätään, että jäsenvaltiot eivät toteuta eivätkä pidä voimassa mitään toimenpidettä, joka koskee yrityksiä, joille jäsenvaltiot myöntävät erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia, ja joka on ristiriidassa etenkin perustamissopimuksen kilpailualan määräysten kanssa.

13 Määräystä on tarkasteltava yhdessä saman artiklan 2 kohdan kanssa, jossa määrätään, että yrityksiin, jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, sovelletaan kilpailusääntöjä siltä osin kuin ne eivät oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yrityksiä hoitamasta niille uskottuja erityistehtäviä.

14 Viimeksi mainitulla määräyksellä annetaan jäsenvaltioille näin ollen mahdollisuus myöntää yrityksille, joille ne antavat tehtäväksi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, yksinoikeuksia, jotka voivat estää perustamissopimukseen sisältyvien kilpailusääntöjen soveltamisen, mikäli muiden taloudellisten toimijoiden taholta tulevan kilpailun rajoittaminen tai jopa kaiken kilpailun eliminoiminen on tarpeen, jotta yksinoikeuksia saaneet yritykset voisivat hoitaa niille uskotut erityistehtävät.

15 Pääasiassa kyseessä olevien palvelujen osalta on kiistatonta, että Régie des postes tuottaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, joihin kuuluu velvollisuus huolehtia postin keräämisestä, kuljetuksesta ja jakelusta kaikkien käyttäjien puolesta koko kyseisen jäsenvaltion alueella yhtenäisin hinnoin ja samanlaisin laatua koskevin edellytyksin riippumatta erityistilanteista tai siitä, miten kannattavaa kukin yksittäinen toiminta on taloudellisesti.

16 Näin ollen on tarkasteltava sitä, missä määrin muiden taloudellisten toimijoiden taholta tulevan kilpailun rajoittaminen tai jopa kaiken kilpailun eliminoiminen on tarpeen, jotta yksinoikeuden haltija voi hoitaa yleiseen tarkoitukseen liittyvän tehtävänsä ja ennen kaikkea hoitaa sen taloudellisesti hyväksyttävissä olosuhteissa.

17 Tarkastelun lähtökohdaksi on otettava, että kyseisen tehtävän hoitamisesta vastaavan velvollisuus huolehtia palveluista taloudellisesti tasapainoisissa olosuhteissa edellyttää mahdollisuutta tasata kannattavat ja vähemmän kannattavat toimialat ja oikeuttaa näin ollen rajoittamaan yksityisten yrittäjien

taholta tulevaa kilpailua taloudellisesti kannattavilla aloilla.

18 Mikäli yksityisten yrittäjien sallittaisiin kilpailla yksinoikeuksien haltijan kanssa valitsemillaan aloilla, joilla näitä yksinoikeuksia on, niille annettaisiin mahdollisuus keskittyä taloudellisesti kannattaviin toimintoihin ja tarjota edullisempia hintoja kuin yksinoikeuksien haltijat, koska toisin kuin yksinoikeuksien haltijoilla yksityisillä yrittäjillä ei ole taloudellista pakkoa tasata kannattamattomien alojen tappioita ja kannattavampien alojen voittoja.

19 Kilpailun eliminoiminen ei kuitenkaan ole oikeutettua silloin kun kyseessä ovat yleisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista erotettavissa olevat erityispalvelut, jotka johtuvat taloudellisten toimijoiden erityistarpeista ja edellyttävät tiettyjä lisäsuorituksia, joita perinteinen postipalvelu ei tarjoa, kuten kotoanouto, nopeampi tai luotettavampi jakelu taikka mahdollisuus muuttaa määränpäätä kuljetuksen aikana, ja mikäli palvelujen luonne tai tarjoamisedellytykset – kuten maantieteellinen alue, jolla palveluja tarjotaan – ovat sellaisia, etteivät ne horjuta yksinoikeuden haltijan tuottaman yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun taloudellista tasapainoa.

20 On kansallisen tuomioistuimen asia arvioida, täyttävätkö sen käsiteltäväksi saatetussa oikeudenkäyntiasiassa kyseessä olevat palvelut nämä kriteerit.

21 Tribunal correctionel de Liègen esittämiin kysymyksiin on näin ollen vastattava, että ETY:n perustamissopimuksen 90 artikla on esteenä sille, että jäsenvaltion säännöstöllä, jossa myönnetään Régie des postesin kaltaiselle toimijalle yksinoikeus kerätä, kuljettaa ja jakaa postia, kielletään rikosoikeudellisten seuraamusten uhalla kyseiseen jäsenvaltioon sijoittautunutta taloudellista toimijaa tarjoamasta tiettyjä erityispalveluita, jotka johtuvat taloudellisten toimijoiden erityistarpeista ja edellyttävät tiettyjä lisäsuorituksia, joita perinteinen postipalvelu ei tarjoa, mikäli palvelut eivät horjuta yksinoikeuden haltijan tuottaman yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun taloudellista tasapainoa. On kansallisen tuomioistuimen asia arvioida, täyttävätkö sen käsiteltäväksi saatetussa oikeudenkäyntiasiassa kyseessä olevat palvelut nämä kriteerit.

Oikeudenkäyntikulut

22 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Espanjan, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin hallituksille sekä Euroopan yhteisöjen

komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Tribunal correctionnel de Liègen 13.11.1991 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

ETY:n perustamissopimuksen 90 artikla on esteenä sille, että jäsenvaltion säännöstöllä, jossa myönnetään Régie des postesin kaltaiselle toimijalle yksinoikeus kerätä, kuljettaa ja jakaa postia, kielletään rikosoikeudellisten seuraamusten uhalla kyseiseen jäsenvaltioon sijoittautunutta taloudellista toimijaa tarjoamasta tiettyjä erityispalveluita, jotka johtuvat taloudellisten toimijoiden erityistarpeista ja edellyttävät tiettyjä lisäsuorituksia, joita perinteinen postipalvelu ei tarjoa, mikäli palvelut eivät horjuta yksinoikeuden haltijan tuottaman yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun taloudellista tasapainoa. On kansallisen tuomioistuimen asia arvioida, täyttävätkö sen käsiteltäväksi saatetussa oikeudenkäyntiasiassa kyseessä olevat palvelut nämä kriteerit.

Due Kakouris Rodríguez Iglesias Zuleeg Murray

Mancini Joliet Schockweiler Moitinho de Almeida

Grévisse Díez de Velasco Kapteyn Edward

Julistettiin Luxemburgissa 19 päivänä toukokuuta 1993.

J.-G. Giraud
kirjaaja

O. Due
presidentti